

Ataerki ve devlet: Şiddetin kurumsal dili

Halide Türkoğlu

Özgür ve eşit bir yaşam için örgütlenmek

Oya Açıan

Devletin şiddet dili ve tek kullanımlık hayatlar

Simge Yardım

Şiddetin yeniden üretim alanı olarak eğitim

Matilda Dimovska - Çeviri

*Cinsiyete dayalı şiddet kendiliğinden ortadan kalkmaz,
şimdi harekete geçme zamanı*

İÇİNDEKİLER

- 1** **Özgür ve eşit bir yaşam için örgütlenmek**
Halide Türkoğlu
- 5** **Devletin şiddet dili ve tek kullanımlık hayatlar**
Oya Ačan
- 9** **Şiddetin yeniden üretim alanı olarak eğitim**
Simge Yardım
- 12** **Cinsiyete dayalı şiddet kendiliğinden ortadan kalkmaz, şimdi harekete geçme zamanı**
Matilda Dimovska

Özgür ve eşit bir yaşam için örgütlenmek

Halide Türkoğlu-22 Eylül 2024

Özgür ve eşit bir yaşamın mücadelesi, herkesin yaşam hakkı mücadelesidir. Kazanımlarımızı koruyarak ve güçlü politikalar oluşturarak, örgütlü toplum olmak, tüm bu örgütlü kötülüklerle mücadele demektir. Farklılıkların, kadınların, gençlerin, çocukların, emekçilerin eşit ve özgür yaşamda örgütlenmesi faşist iktidarların ve erkek egemenliğin yok olması için elzendir

Kadınların boşanmak istediği için sokak ortasında en yakınındaki erkek tarafından katledildiği bir ülkedeyiz. Kayıp çocuklar var, çocukların cansız bedenlerine ulaşıyoruz. Münferit olmayan, her yerde şiddetin ve katliamın hedefinde olan çocuklar var.

Patronları tarafından yakılan, katledilen, işkence edilen Kürt ve mülteci işçiler...

Her sözün kavgaya, şiddete dönüştüğü komşuların birbirinin katili olduğu,

Trafikte öfke ile birbirine saldıran erkeklik halleri,

Okullarda akran zorbalığı diye tanımlanan, sonu babalar kavgası ile biten şiddetin her hali.

Köpek katliamına yasa çıkardığı için gülen iktidarın milletvekilleri

Her gün savaş, her gün katliam...

Şiddet gündelik hayatın bir parçası gibi toplumda her geçen gün büyümektedir. Bazen bir kent, mahalle topluca şiddetin faili olup kendisinden öteki olana saldırırken, bazen bir köyün, bir ailenin tüm üyeleri kendinden olanı katledip toplu ve örgütlü bir suçu işeyebilmektedir.

Kadın, çocuk, erkek, işçi, öğrenci, siyasetçi, sürücü, esnaf, komşu ... vb bu kavramlarla şiddeti bir arada yazdığımızda bunun bir toplumsal şiddet olgusu olarak ortaya çıktığını görürüz. Şiddetin birçok türü olduğu gibi şiddetin kimler tarafından uygulandığının da yaşadığımız toplumdan ve siyasi iktidardan da bağımsız ele alamayız. Şiddet kavramının tanımı da güç-iktidar ilişkilerinden, toplumsal cinsiyet ve egemen olanın kültürel, dinsel, etnik ve cinsel kodlarından bağımsız değerlendirilemeyeceği açıktır. Çünkü şiddet, sadece fiziksel bir eylem değil, çok daha derin, insana ve topluma nüfuz eden bir gerçekliktir. Bu gerçeklik inşa edilmek istenen birey ve toplum ilişkilerinde daha çok kendini gösterir.

Erkek egemen kodlarla şekillenen ailede ebeveyn-çocuk ilişkisi, erkeklik-kadınlık rolleri yine bu kodlarla şekillenen toplumdaki ezen-ezilen ilişkisi, işçi-patron ilişkisi ve bu kodları toplumsal bir norm haline getiren ulus-devlet aklı ve bu aklın politikalarını “hukuksal” bir zeminde tüm kurum ve yapılarıyla hayata geçiren siyasi iktidar. Tahakküm kurmak isteyen ile tahakküme karşı direnenlerin kıyasıya mücadelesini tüm bu yukardaki ikilikler üzerinden en derin haliyle coğrafyamızda yaşıyoruz.

“Türkiye bir hukuk devletidir” sözünü her fırsatta bizlere hatırlatan siyasi iktidar tıpkı tarihten bugüne tüm erkek egemen iktidarların yaptığı gibi toplumu kendi tekçi erkek egemen ideolojisine göre dizayn etmek için tüm hukuksuzlukları “hukuk” kisvesi adı altında uyguladığı şiddeti meşrulaştırarak adeta tüm kurumlarını, organlarını bunun için seferber etmiştir. İşte bu ülkede kadına yönelik şiddete, çocuk katliamı ve istismar olaylarına, eğitimdeki tekçiliğe, fırsat eşitsizliğine, farklı cinsel yönelimlere, inanç kimliklerine yönelik saldırılara, hak talebinde bulunduğu için kadınlara, işçilere, emekçilere yaşatılanlara baktığımızda nasıl bir şiddet sarmalının içerisinde olduğumuz bizler için çok da zor olmayacaktır.

AKP-MHP iktidarının her nefret söylemi, kutuplaştırıcı siyaseti baskı aygıtı olan kolluğun topluma karşı şiddetini de artırırken, toplumda şiddet uygulama da normalleşiyor bir şekilde. Toplumun egemen kimlikleri şiddete daha çok sarılıyor her geçen gün. Çünkü iktidarın inkar ettiğine saldırmanın cezasızlıkla sonuçlanacağını bilen kolluk gücü olduğu gibi toplumun içinde gücü elinde bulunduran da bu eylemi devam ettirmektedir. Bu yönüyle, bizzat siyasi iktidar eliyle nasıl bir toplumsal şiddetin uygulandığı, bu şiddete nasıl teşvik edildiğini ve şiddetin meydana getirdiği korku iklimiyle toplumda nasıl bir rıza üretilmek istendiğini görüyoruz. Kuşkusuz bunun karşısında güçlü bir kadın direnişinin, demokrasiden, eşitlikten, özgürlükten yana olan halklar direnişinin, işçi emekçi direnişinin olduğunu da biliyoruz çünkü bu mücadelenin bizzat içindeyiz.

Ancak şu gerçekliği bir an olsun aklımızdan çıkarmamak zorundayız. Şiddet bir sarmaldır. Toplumsal yapının en temel çatışmalarından biri olan şiddet hem devletin kurumlarından topluma hem de bireyler arası iktidar ilişkileri üzerinden varlığını sürdürür. İktidarın dayattığı makul birey-aile-toplum-devlet ilişkisi, şiddeti meşru kılmak için kullanılan birer örtüdür; ancak bu örtü kalktığında, geriye sadece güç arzusunun karanlık yüzü kalır. Bu

sarmalı devam ettirerek egemenliğini baki tutmak, ideolojisini en güçlü şekilde topluma empoze etmek isteyen siyasi iktidar kaybettiği gücü geri almak için neredeyse her gün farklı bir şiddet alanı oluşturuyor.

Dizayn etmek istediği toplum içerisindeki eşitlik, özgürlük mücadelesi veren tüm kesimleri susturmaya, sindirmeye dönük politikaları derinleştirmek AKP-MHP siyasi iktidarının önceliği olmuştur. Kürt halkının mücadelesine her seferinde saldırmalarının nedeni de budur. Kürt sorununda dayattığı çözümsüzlük politikalarını meşrulaştırmak için amaca giden her yol mubahtır diyerek her türlü saldırıyı “güvenlik” adı altında yürütmesi, ırkçı gruplar oluşturması, bu gruplar eliyle ırkçı saldırılar düzenlenmesi ve cezasızlık politikaları toplumsal şiddete teşvikten başka bir şey değildir. Özel savaş politikalarıyla kadınlar ve gençler üzerinden yürüttüğü savaşı toplumu çökertmek içindir. Savunmasız, örgütsüz bırakılan bir toplumda şiddet, tehdit, tecavüz, katliamlarda artar. Çünkü toplumu toplum yapan diyalog, barış, demokrasi, değerler ve ilişkiler sistemi altüst olmaktadır.

Bu ülkede kadınlar her gün şiddete uğrarken, katledilirken bu katliamları, şiddeti meşrulaştırılmasının kaynağında da bu yaklaşım vardır. Kadınların hakları, kazanımları gasp edilirken bunun kılıfı dünden hazırdır. Boşanmak istedi, itaat etmedi, çalışmak istedi, kısa etek giyindi gibi gibi cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren söylemler devreye girer ve cezasızlık politikalarıyla da failer ödüllendirilerek kadına şiddet bizzat teşvik edilir, yaygınlaştırılır. Bunun karşısında mücadele eden kadınlar ya terörist ya da marjinal ilan edilerek hedef haline getirilir.

Zihniyet tekçi, cinsiyetçi, militarist olunca haliyle tüm kurumlarını buna göre şekillendirerek, bu zihniyeti yayacak yeni düzenleyici, denetleyici kurumların daha fazla açılması elzem olur. Bunun için öncelikle kendisinin prototipi olarak şekillenen “ailenin” güçlendirilmesi gerekir. “Kutsal aile” adı altında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin makbul kadınlık-erkeklik, erkeğe verilen aile reisliği rollerini kutsayarak işe başlanır. Bu küçük devletçik içerisinde “kadına yönelik her türlü suç mubahtır. Erkeğin kurduğu tahakküm haktır.” Aile kurumunda kadınlar şiddete, ayrımcılığa maruz kalırken erkekler ceza almıyorsa, bu ailede çocuklar istismara uğrarken tekrar istismar edene teslim ediliyorsa, burada iktidarın istediği ailede kadınlara da çocuklara da yaşam hakkı ve hak savunması yoktur.

Narin Güran katliamı ile AKP’nin dayatmaya ve inşa etmeye çalıştığı aile modelinin de gerçek yüzü ortaya çıktı. Bir çocuğun katliamında iş birliğine giden köyde yaşayan susan onlarca aile, bu ailenin siyasi iktidarın dostu olduğunu yani devlet dostu aile olduğunu söyleyen katliamda aileye güç veren siyasetçiler. Öfke ve kamuoyu oluşmasa manipülasyonla, kayıp çocuk olarak anılacak ama toplumun bu katliama karşı sesini yükseltmesiyle katledildiğini öğrendiğimiz bir çocuk. Aile içinde katledilen Narinin mezarını ziyaret edenler de bugün politikalarıyla şiddeti artıran, cezasız bırakan asıl sorumlulardı: İç işleri bakanı, Adalet bakanı, Aile ve sosyal politikalar bakanı. 22 yıl

boyunca aile, eğitim, ekonomi, adalet, din politikaları ile inşa ettikleri ailenin toplumda nasıl bir çürümeye neden olduğunu o mezar başında bizzat gördüler mi, anladılar mı? Kuşkusuz hayır. Şimdi Narin Güran'ın mezarında bir kutsal bayrak var, iktidarın her suçunun üstünü örtmek istediği zaman istismar ettiği kutsallıklar. Kutsal aileden kutsal devlete şiddetin resmi tam da o mezarda! İnşa edilmek istenen toplum katliama uğruyor, tıpkı inşa etmeye çalıştıkları kadınlık meselesinde kadınların katliama uğraması gibi.

Toplumsal şiddeti derinleştiren, iktidar tarafından şiddeti üreten ve teşvik eden aile, eğitim, medya ve siyaset kurumlarına müdahale edemediğimiz her an şiddet gündelik hayatımızın bir parçası olacaktır. Tüm bu politikalar karşısında örgütlenerek mücadele etmek en meşru savunmadır. Ki biz buna öz savunma diyoruz. Bu şiddet sarmalından kurtulmanın yolu şiddetin ürettiği tüm alanlarda en güçlü mücadeleyi vermek bizlerin sorumluluğundadır. Özgür ve eşit bir yaşamın mücadelesi, herkesin yaşam hakkı mücadelesidir. Kazanımlarımızı koruyarak ve güçlü politikalar oluşturarak, örgütlü toplum olmak, tüm bu örgütlü kötülüklerle mücadele demektir. Farklılıkların, kadınların, gençlerin, çocukların, emekçilerin eşit ve özgür yaşamda örgütlenmesi faşist iktidarların ve erkek egemenliğin yok olması için elzemdir.

şiddete altlık oluyor karıştırırsınız. Alın işte son örnek: AKP'li Cumhurbaşkanı Erdoğan, Narin cinayetini bile topluma sopa sallayacak bir vakaya dönüştürebildi; el birliğiyle üzeri örtülen cinayeti sorgulayanları “aile kurumumuzu hedef alıyorlar, izin vermeyeceğiz” diye tehdit etti.

Erkek devlet dili her zaman buyurgan, sınır çizen ve had bildiren oldu. Ayrımcılık ve ötekileştirme kadınların yüzlerce yıllık öldürücü yarası. Kadınları hiçe saymayı vazededen, onlara her türlü yaptırımı ve cezayı mübah gören politikalar altı çizilerek ne zaman hatırlatıldıysa ne zaman ötekileştirici şiddet dili en yetkili ağızlardan kusulduysa kadına yönelik şiddet arttı. Ne bu dili ne de bu politikaları ortaya atan yetkilileri bağlayan bir şey yoktu, üstelik itaat etmeyen, kendilerini bu politikalara uydurmayan kadınlar her şeyi “hak ediyorlardı”. Cezasızlık baş tacıydı!

Öncesi de bir yana, son 20 yıla damgasını vuran kadın düşmanı yasalar devlet şiddetinin en berrak suretiydi. Şiddet sadece dayakla, silahla, bıçakla tanımlanmaz! “Eşit değilsiniz, asla eşit haklara sahip olmayacaksınız” diye bas bas bağırarak erkek devlet şiddeti psikolojik olarak yavaş yavaş öldüren şiddettir. Bu doğrultuda politik bir araç olan eril şiddetin ve inşa edilen politikaların toplumsal hayatın her köşesine yayılması şiddetin toplumsallaştırılmasıdır. Kadın düşmanı politikaların kadınların hayatları üzerinde tepinilerek uygulanması, erkek devletin aynı zamanda evdeki erkeğe verdiği mesajdır. Kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılması, “akılcılaştırılıp” yaygınlaştırılması bu sayededir.

“Kutsal aile”

Toplumun kadın üzerinden dizayn etme çabası, bunu kadını -ve çocukları- nesneleştirerek, erkek egemen sistemin ihtiyaçlarına cevap verdiği, ona “yararlı” olduğu ölçüde ve bu sınırlar içinde hareket etmesine izin verdiği tartışılmaz bir gerçek. Bu da bizi “kutsal aile”ye, her şeyi “aile değerleri”ne bağlamaya, her şeyi bu odaktan okumaya götürüyor: Aile varsa boyun eğmiş kadın var, aile yoksa kadın da yok olsun!

Faşist tahkimat çeşitli alanlarda güçlendirilmeye çalışıldı. Bunun diğer hepsini etkileyecek en önemli ayağı ise “kutsal aile”nin güçlendirilmesi “zorunluluğu”ydü. Özel mülkiyet sisteminin en küçük birimi olan aile içinde kadının konumu erkeğe mülkünün miras yoluyla devrini sağlayacak ve o mülkü büyütmesine katkıda bulunacak çocuklar doğurmaktır. Kadını değil aileyi merkeze koyan kadın düşmanı politikalar bu doğrultuda bütün topluma içirildi. Tarikatlar, vakıflar, cemaatlerde yaşanan taciz, tecavüz, istismarların normalleştirilmeye çalışılmasıyla atbaşı giden LGBTİ+lara karşı kin ve nefret toprağı sürekli canlı tutulmaya çalışıldı.

Kadın ancak erkeğin kölesi olduğu aile kurumuna sıkı sıkıya bağlıysa vardır. Kız çocukları da buna uygun olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini her gün üreten toplumsal şiddet mekanizmalarından geçmeye zorlanır. Geçebilirler mi, geçemezler! Erkek devlet baskısı,

eril tahakküm yöntemleri canlarını almadığı koşullarda bile ömür boyu yaralanmış bir ruhla dolaşırlar.

4+4+4'le kız çocukları evlere hapsedildi, imam nikahı meşrulaştırıldı, evlilik yaşı düşürüldü, çocuğun istismarcısıyla evlendirilmesi yolunu yasal olarak da açma çabaları hız kazandı. “Kız çocukları 6 yaşında -daha sonra 9’a çıkardılar- evlenebilir” fetvaları binlerce çocuğun geleceğini kararttı. En ağır şiddet ve istismara uğrayan el kadar çocuklar için savcılar “rızası vardı” düşkünlüğünün arkasına saklanabildi. Sistem/işleyiş bunu gerektiriyor diye bellemişlerdi, kadının ve çocuğun esas olarak haz nesnesi olduğu ve kolaylıkla vazgeçilebilecekleri taa derinlere kadar işlemişti. Her gün dört işçiyi aramızdan alan iş cinayetleri, kadına karşı erkek şiddeti, istismar edilen, kaybolan çocuklar, gözü dönmüş bir vahşetin aracı haline getirilen hayvanlar... Bir buçuk aylık bir bebek, annesinin sevgilisi tarafından uğradığı tecavüz nedeniyle bağırsakları patladığı için ölüyor, Tekirdağ'da henüz iki yaşında cinsel istismara uğrayan Sıla bebek hastanede yaşam mücadelesi veriyor.

Bugün geldiğimiz noktada toplumsal krizin boyutları da şiddetin toplumsallaşması da kendisini en fazla kadına dönük şiddet, cinayet, çocuk istismarı, cinsel saldırganlıktaki artışla hissettiriyor. Özgürlüklerinin ellerinden alınıp hayatlarının erkek egemen bir cenderede öğütölmeye çalışılmasından bitap düşmüş kadınlar, kime güvenip kime dayanacaklarını bilemeyen çaresizlik girdabındaki çocuklar... Hangi birini sayalım, Rabia Naz, Leyla Aydemir, Müslüme Yağıl ve son olarak Narin!

Diğerleri de kesif bir karanlık içinde bırakılarak bilinmezliğe terkedilen bu cinayetler de içinde olmak üzere Narin çocuğun öldürülmesiyle ortaya saçılan “kutsal” aile-AKP-tarikat pisliği hâlâ orta yerde duruyor. Çünkü, toplumsal çürümeye kaynaklık eden aşiret-cemaat-tarikat-parti ilişkileri sonucu katledildi Narin!

Çocuklar: Toplumsal şiddetin ilk eldeki hedeflerinden...

Erkek devlet, 2016'dan beri kayıp çocuk verisi yayınlamıyor. Rakamların yarattığı dehşet ve nedenlerin ortaya çıkışından duyulan korkunun önünü almak, çocuk hakları açısından çocuk güvenliğinin nasıl hiçbir şekilde sağlanmadığının görülmesinin örtülmesi için bu sakinlik belli ki. İçişleri Bakanlığı verilerinden öğrendiğimiz kadarıyla son 10 yılda 105 bin çocuk kayboldu. Bu, yılda 10 bin çocuk demektir. Son 6 ayda 343 çocuk önlenebilir sebeplerle hayatını kaybetti, bu da günde 1 çocuk anlamına geliyor. Sadece bu da değil, yine son 10 yılda en az 700 çocuk iş cinayetlerinde hayatını kaybetti.

Çocuklar hakları olan varlıklar, bağımsız özneler değildir bu toplumda. Onlar üzerinde erkek aklın ve alışkanlıkların otoritesi tesis edilir. Cinsel nesne olarak işe yarayabilecekleri düşünüldüğünde istismara uğramaları, evlendirme adı altında satılığa çıkarılmaları, yeri geldiğinde katledilmeleri olağandır.

Çocuklara yönelik istismar, cinsel istismar ve şiddetin yüzde 80'i aileden biri tarafından gerçekleştiriliyor. Tokat gibi yüzümüze çarpmıyor ne yazık ki bu olgu, çünkü neredeyse

hepimiz “ensest”in bu topraklarda ne kadar yaygın bir çürüme olduğunu biliyoruz. İstismarcıların yüzde 9’u çocukla aynı evde yaşıyor, babalar, dedeler, erkek kardeşler, dayı ve amcalar... Burjuvazinin kutsadığı aile tam bir tecavüz yatağı!

Aile içinde sessizlikle geçiştirilen, olağanlaştırılıp meşrulaştırılan bu tahammül edilmez göz yumma, bu suça ortak olma hali döngüyü hem tekrar tekrar üretiyor hem de gelecek nesilleri böyle şekillendiriyor. Kendimizi inandırmamız istenen “aile kutsaldır” nakaratı sadece bu mide bulandırıcı gerçekliğin palavra olduğunun altını çizmiyor, aynı zamanda insan olmaktan çıkışın ne kadar yakınımızda, adeta burnumuzun dibinde olduğunu da gözler önüne seriyor.

İHD İstanbul Şubesi Çocuk Hakları Komisyonu’nun raporuna göre, son 16 yılda 18 yaşın altında 440 bin çocuk doğum yaptı. Cinsel suçların yüzde 46’sı çocuklara karşı işlendi, çocuğun cinsel istismarında Türkiye 3’üncü sırada.

Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği ve Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi 2016 yılı Çocuk İstismarı Raporu’na göre:

-Çocuk tecavüzlerinin sadece yüzde 5’i ortaya çıkıyor yüzde 95’i gizli kalıyor. Ensest vakaların ise ancak binde 1’i ortaya çıkıyor.

-Adliyelerdeki her 4 tecavüz davasından biri çocuklarla ilgili.

-Türkiye’de kadınların yüzde 45’i, erkeklerin yüzde 10’u çocukluklarında en az bir kez cinsel istismara maruz kalmış.

Adalet Bakanlığı’nın 2015 verilerine göre de yılda ortalama 17 bin istismar davası açılıyor, bu davaların yüzde 45’i mahkumiyetle sonuçlanmıyor! 2016’da Adli Tıp’a gelen çocuk cinsel istismar vaka sayısı 40 bin. Bunun sadece 13 bini ceza aldı, geri kalanı beraat etti.

Resmi verilere göre -BİLE- 2023’te 66 bin çocuğa yönelik cinsel istismar soruşturması savcılara gitmiş, bunların sadece 14 bini davaya dönüşmüş!

Politik bir araç olan devlet şiddetinin, eril şiddetin teşvik edilip uygulanması başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere toplumu hasta ediyor. Bütün bu acılar ve yaralanmalar çocuklar söz konusu olunca intiharlarla da kendini gösteriyor. Veriler, son iki yılda çocuk intiharlarının yüzde 40 oranında arttığını gösteriyor. İntihar eden çocukların çoğu kız çocukları. Kaynaklar, Son 6 ayda ise 32 çocuğun intihar ederek öldüğünü söylüyor.

“Sözün bittiği yerdeyiz” diye klişe bir deyim var. Yani “Öyle bir yere geldik ki, artık söylenecek bir şey kalmadı”yı anlatmak için kullanılan... Söz hiç bitmiyor oysa, hayat devam ediyor çünkü. Ve iyi ki bitmiyor söz, çünkü dil sadece şiddet dili olarak iş görmüyor. Birbirimizi anlama, başkalarına anlatma, ortak talepler etrafında örgütlenme, özgürlüğümüz için daha sıkı bir koşu tutturma doğrultusunda söz de dil de miadını doldurmadı henüz! Dünya dönmeye devam ediyor çünkü...

Şiddetin yeniden üretim alanı olarak eğitim

Simge Yardım-22 Eylül 2024

Bu eşitsizlikler ile karşı karşıya gelen, tekçiliğin, milliyetçiliğin, cinsiyetçiliğin her gün yeniden üretildiği bir sistem içinde yer alan çocukların da savaşı ve erkekliği kutsayan, şiddeti meşru gören bir anlayışla davranış geliştirmeleri maalesef yaşanan gerçekliktir. Oysa çocuklar farklılıklarıyla, kendi doğaları ile yaşama başlarlar ancak aile, eğitim, medya aracılığıyla şiddeti öğrenirler, eşitsizliği öğrenirler, ayrımcılığı öğrenirler. Dolayısıyla bugün hem okullar içinde hem yaşamın her alanında doğaya düşman, halklara düşman, kadınlara düşman bir toplum eğitim aracılığıyla inşa edilmektedir

Kadın katliamları, katledilen çocuklar, doğasına yaşamına sahip çıkan ekoloji mücadelesi yürütenlere yapılan saldırılar, hayvan katliamları, ölümler ve her gün karşılaştığımız şiddet olayları... İktidarın savaş politikaları ile toplumu kutuplaştırma, ötekileştirme siyasetinin bir sonucu olarak halklara, kadınlara, çocuklara, gençlere yönelik şiddet artarak devam ediyor. Şiddet yaşamın her alanında yeniden üretilirken elbette ki şiddetin bir diğer üretim alanı ise eğitim politikaları. Eğitim Biliminde tam da iktidarların politikalarına hizmet edecek bir biçimde “istendik davranış değiştirme süreci” olarak tanımlanan eğitim ile iktidar kendi siyasal ideolojik hedeflerine uygun bir toplum inşasını hedefliyor. Bu hedefi içinse tüm araçlarını devreye sokmuş durumda. Müfredat, proje, protokoller, MESEM ve bir bütün eğitim politikaları bu amaçla uygulanmaya çalışılıyor. İktidarın militarist, tekçi, cinsiyetçi politikalarıyla çocukluğun ve toplumun politik inşa süreci eğitim aracılığıyla sürdürülüyor.

En klasik tanımıyla 18 yaş altında her birey çocuk olarak tanımlanıyor. Ancak çocukluk bunun çok ötesinde bir kavram ve çok özgün bir alan. Çocukların kişilikleri, davranış özellikleri, dilleri, kültürleri, yaşamları, doğaları, cinsiyetleri bambaşka... Ancak bu farklılıklar iktidarın politikaları ile eşitsizliği derinleştirme, ötekileştirme, ayrıştırma aracı olarak kullanılıyor. Okulların yapısı, eğitim emekçilerinin tutumu, çocukların birbirleriyle kurduğu ilişkiler ile hiyerarşi ve eşitsizlik de pekiştirilmeye devam ediyor. Mülteci olduğu için, anadilinde eğitim alamadığı için, cinsiyeti farklı olduğu için, engelli olduğu için çocuklar şiddetin açık hedefi haline geliyor. Ve bu şiddet zaman zaman çocuklar arası her türlü şiddete de dönüşebiliyor.

Peki, bu eşitsizliği ve şiddeti her gün besleyen iktidar eğitim politikaları ile neyi hedefliyor, çocukluğu ve toplumu nasıl inşa ediyor?

Yeni eğitim müfredatı çokça tartışıldı ve tartışılmaya devam ediyor. Tam da bahsettiğimiz biçimde istedik davranış değiştirme sürecine uygun, iktidarın politikalarına göre hazırlanmış tekçi, milliyetçi, erkekliği kutsayan, halkları, kültürleri, inançları yok sayan bir müfredat ile karşı karşıyayız. Dolayısıyla bu müfredat toplumsal kutuplaştırmayı derinleştiren bir yapıya sahip olduğu gibi tek din, tek dil, tek cins, tek kimlik anlayışıyla şiddeti de besleyen bir toplum yapısını hedeflemektedir. Müfredat başta olmak üzere eğitim politikalarının bir bütününde derinleştirilen cinsiyetçi yaklaşımlar ile geleneksel cinsiyet rolleri pekiştirilmekte, kadınları kamusal alan dışına çıkararak eve hapseden yaklaşım çocuklara empoze edilmektedir. Bu rollere uymayan, “makbul kadın” sınırlarına sığmayan her kadın şiddete uğrayabilir ve hatta katledilebilir öğretisi ile yetiştirilen bir erkek profilini yaratmaya hizmet etmektedir. Dolayısıyla eğitim aracılığıyla kadınlık ve erkeklik yeniden inşa edilmektedir. Yaşamın her alanında kadınlara ve kız çocuklarına dönük şiddet, katliam, taciz, istismar artarken eğitim politikaları bu şiddeti meşrulaştıran bir anlayışla sürdürülmektedir. Kız çocukları istismarın ve şiddetin açık hedefi haline gelmekte, çocuk yaşta zorla evlilikler artmaktadır. Kız çocukları, siyasi iktidarın şiddet ve istismar faillerinin elini kolaylaştırıp cesaretlendiren yasal düzenlemeleri, eğitimin özelleştirilmesi ve dinselleştirilmesi politikaları ile eğitimin dışına itilmekte, toplumsal hayattan koparılıp güçsüzleştirilmekte, sömürüye, şiddete ve istismara açık hale getirilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde de bu konuda açık bir düzenleme vardır. Yönetmelikte “Evli olanların kayıtları yapılmaz, öğrenci iken evlenenlerin okulla ilişkisi kesilerek kayıtları e-okul üzerinden açık öğretim lisesine veya mesleki açık öğretim lisesine gönderilir.” denilmektedir. Ortaöğretim düzeyindeki çocuklar 14-18 yaş arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı açıkça bu yaş aralığında bir çocuk evlendirilebilir demektedir ve çocuk yaşta zorla evlilikleri meşrulaştırmaktadır.

Çeşitli vakıf, dernek ve tarikatlarla yapılan proje ve protokollerle sorgulamayan, eleştirmeyen, itaat eden bireyler yetiştirilmesi beklenmektedir. Yine dini argümanlar ile toplumsal şiddet meşrulaştırıldığı gibi tarikat yurtlarında çocuklar arası şiddet de yoğun bir biçimde yaşanmaya devam etmektedir. MESEM uygulamaları çocuk işçiliğini meşrulaştırırken çocuklar iş cinayetlerinde devlet eliyle katledilmektedir.

Son dönem eğitim politikalarının bir kısmını dahi değerlendirdiğimizde diyebiliriz ki toplumda yaratılan eşitsizlikler çocukların dünyasında da maalesef derin bir biçimde yer bulmaktadır. Bu eşitsizlikler ile karşı karşıya gelen, tekçiliğin, milliyetçiliğin, cinsiyetçiliğin her gün yeniden üretildiği bir sistem içinde yer alan çocukların da savaşı ve erkekliği kutsayan, şiddeti meşru gören bir anlayışla davranış geliştirmeleri maalesef yaşanan gerçekliktir. Oysa çocuklar farklılıklarıyla, kendi doğaları ile yaşama başlarlar ancak aile, eğitim, medya aracılığıyla şiddeti öğrenirler, eşitsizliği öğrenirler, ayrımcılığı öğrenirler. Dolayısıyla bugün hem okullar içinde hem yaşamın her alanında doğaya düşman, halklara düşman, kadınlara düşman bir toplum eğitim aracılığıyla inşa edilmektedir.

Elbette ki eğitim sistemi sadece son dönem açısından değil, her dönemde milliyetçi, tekçi, inkar ve asimilasyonu esas alan, cinsiyetçi bir anlayışla dizayn edildi. Bugün de iktidarın bu politikalarında çok kararlı olduğunu görüyoruz. Bizler de mücadele de kararlı olmalıyız. İktidarlar kendi ideolojilerinden hareketle eğitimi dizayn ederken, okullar şiddetin yeniden üretildiği alanlar haline getirilmişken, çocuklar her gün iktidarın politikaları ile büyürken, kişilikleri, davranışları, duyguları eşitsiz ilişkiler ve şiddet ile şekillenirken biliyoruz ki eşit, özgür, demokratik bir toplum eğitim politikalarının sorgulanmasıyla, okulların demokratikleştirilmesiyle, demokratik, özgür, eşit, anadilinde ve cinsiyet eşitliğinin esas alındığı bir eğitim politikasının hayata geçirilmesiyle mümkün olabilecektir.

Cinsiyete dayalı şiddet kendiliğinden ortadan kalkmaz, şimdi harekete geçme zamanı

Matilda Dimovska-22 Eylül 2024

Suçlulaştırma, aile içi şiddetin bağlam, sistemsal yapı, zorlayıcı kontrol, bu suçun nedenleri gibi tüm özelliklerini dikkate almayı sağlar. Bu, bu suçun ciddiyetini değerlendirmeyi ve şiddet kullanan kişi toplum için tehlikeli görüldüğünde onarıcı adaletin mi yoksa hapis cezasının mı uygulanacağını belirlemeyi sağlar. Suçlulaştırma, kurbanı suçlamaktan, faili eylemlerinden sorumlu tutmaya odaklanmayı değiştirmeye yardımcı olabilir. Bu, mağdurların ciddiye alınacaklarını ve tacizcilerinin sorumlu tutulacağını bilerek öne çıkıp yardım istemelerini sağlayabilir ve bu da umarız toplumsal davranışta iki önemli değişime yol açar: şiddetin bir suç olduğunu anlamak ve bu tür suçlar hakkında konuşmanın doğru şey olduğunu fark etmek

Toplumun herhangi bir kesimine yönelik her türlü şiddet toplumdaki herkesi etkiler.

Cinsiyete dayalı şiddetin, bireylere cinsiyet kimlikleri nedeniyle uygulanan her türlü şiddeti ifade eden çeşitli biçimleri vardır ve bunlar dünya çapında milyonlarca insanı etkileyen kalıcı bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu sorun bireyler, aileler, topluluklar ve toplumun tamamı üzerinde önemli etkilere sahiptir ve ekonomik kalkınmayı ve insan güçlenmesini baltalamaktadır. Cinsiyete dayalı şiddet, insan haklarının ihlali ve cinsiyet eşitsizliğinin bir tezahürüdür ve ataerkil güç yapıları ve kadınlardan çok erkekleri önceliklendiren kültürel normlar tarafından sürdürülmektedir. Etkileri çok geniş kapsamlıdır ve fiziksel, psikolojik ve sosyal refahı etkileyerek anında ve uzun vadeli etkilere sahip olabilir.

Aile içi şiddet, genellikle eşler, partnerler veya aile üyeleri arasındaki gibi yakın bir ilişki bağlamında meydana gelen cinsiyete dayalı bir şiddet biçimidir. Fiziksel şiddet, duygusal taciz, cinsel şiddet, psikolojik işkence ve mali taciz dahil olmak üzere birçok biçim alabilir. Aile içi şiddet, cinsiyetten bağımsız olarak her türlü ilişkide meydana gelebilir, ancak küresel kanıtların gösterdiği gibi, çoğunlukla kadınları etkiler.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) verilerine göre, dünya çapında yaklaşık üç kadından birinin yaşamı boyunca yakın bir partner tarafından fiziksel veya cinsel şiddete veya partneri olmayan biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı tahmin edilmektedir. Ne yazık ki, COVID-19 salgını cinsiyete dayalı şiddet ve aile içi şiddet sorununu daha da kötüleştirmiştir. Pandemi, kapsamı o kadar genişleyen aile içi şiddet vakalarında küresel bir artışa yol açmıştır ki, BM Kadın Birimi buna gölge pandemi adını vermiştir. Pandeminin neden olduğu karantinalar, ekonomik istikrarsızlık ve sosyal izolasyon, cinsiyete dayalı şiddetin meydana gelmesi ve devam etmesi için bir üreme alanı yaratmış, bu sorunu ele almayı ve etkilenenlere destek sağlamayı her zamankinden daha önemli hale getirmiştir.

Aile içi şiddet, yaş, etnik köken, eğitim seviyesi veya sosyoekonomik statüden bağımsız olarak her kesimden insanı etkileyebilen yaygın bir sorundur. Ancak, marjinal veya azınlık gruplarına mensup kadınlar, birden fazla ayrımcılık biçiminin kesişmesi nedeniyle aile içi şiddete maruz kalma riski daha yüksek olabilir. Örneğin, etnik azınlık gruplarına mensup kadınlar veya engelli olanlar yardım ve destek arama konusunda ek engellerle karşılaşabilir. Bu kadınlar ayrıca hizmet sağlayıcılardan veya kolluk kuvvetlerinden ayrımcılık ve önyargı yaşayabilir ve bu da sorunu daha da kötüleştirebilir. Bu nedenle, bu bireylerin karşılaştığı benzersiz zorlukları tanımak ve ele almak ve onlara taciz edici durumlardan kaçmalarına yardımcı olmak için özel destek ve kaynaklar sağlamak önemlidir.

Cinsiyete dayalı şiddetin hem küresel olarak hem de belirli bölgelerde önemli ekonomik maliyetleri vardır. Araştırmalar, küresel olarak kadınlara yönelik şiddetin maliyetinin yaklaşık 1,5 trilyon dolara eşdeğer olan küresel gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) yaklaşık %2'sine ulaşabileceğini göstermiştir – Kanada ekonomisinin büyüklüğü. Ek olarak, Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE), Avrupa Birliği genelinde cinsiyete dayalı şiddetin maliyetinin yılda yaklaşık 366 milyar avro olduğunu tahmin etmiştir. Bu maliyetler, tıbbi masraflar ve avukatlık ücretleri gibi doğrudan maliyetlerin yanı sıra kaybedilen üretkenlik, kaçırılan iş günleri ve ruh sağlığı ve refah üzerindeki etki gibi dolaylı maliyetleri de içerir. Cinsiyete dayalı şiddetin ekonomik yükü yalnızca bireyleri ve aileleri etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ulusal ekonomiler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Cinsiyete dayalı şiddeti ve bunun ekonomik sonuçlarını ele almak, mağdurlar için önleme, koruma ve desteği önceliklendiren kapsamlı politikalar, programlar ve müdahaleler gerektirir. Toplumlar bu çabalara yatırım yaparak herkes için daha güvenli, daha adil ve müreffeh bir gelecek yaratabilirler.

Küresel Çözümler

Birleşmiş Milletler, bu şiddet biçimlerinin yaygın olduğunu ve bireyler ve toplumlar üzerinde yıkıcı etkileri olduğunu kabul ederek, aile içi ve cinsiyete dayalı şiddeti ele almak için bir dizi adım attı. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme'nin kabul edilmesi; 1993'te Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair BM Bildirgesi'nin kabul edilmesi; 1996'da Kadınlara Yönelik Şiddete Son Vermek İçin BM Güven Fonu'nun kurulması; kadınlara yönelik şiddet sorununa ilişkin farkındalığı artırmayı ve bu sorunu ele almak için harekete geçmeyi amaçlayan Kadınlara Yönelik Şiddete Son Vermek İçin UNiTE kampanyasının başlatılması; 2017'de BM Spotlight Girişimi'nin kabul edilmesi ve daha birçokları dahil olmak üzere atılan bazı önemli girişimler ve eylemler.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsiz güç ilişkileri gibi cinsiyete dayalı şiddetin temel nedenlerini ele almak için ulusal hükümetleri, sivil toplum örgütlerini, kadın gruplarını ve özel sektörü destekler. UNDP'nin bu çabayı desteklemesinin yollarından biri, kadınları ve kız çocuklarını şiddetten koruyan politikaları ve mevzuatı teşvik etmektir. Bu, cinsiyete dayalı şiddeti suç sayan ve mağdurların yasal, tıbbi ve psikolojik desteğe erişimini sağlayan yasaları geliştirmek ve uygulamak için hükümetlerle birlikte çalışmayı içerir.

Uluslararası en iyi uygulamalar, cinsiyete dayalı şiddeti suç saymanın, ceza adalet sisteminin katılımcı yaklaşımlar ve kolluk kuvvetleri ve yargı için güçlü eğitim programları aracılığıyla yasaların ve politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasına dahil olması durumunda en etkili olduğunu göstermektedir. UNDP, genellikle kolluk kuvvetlerinin ve yargı sistemlerinin aile içi şiddet de dahil olmak üzere her türlü cinsiyete dayalı şiddeti önleme ve bunlara yanıt verme kapasitesini güçlendirmek için çalışmaktadır. Bu, polis memurlarına, savcılara ve hakimlere davaları etkili bir şekilde nasıl soruşturacakları ve kovuşturacakları konusunda eğitim ve destek sağlamayı içerir. UNDP, ulusal hükümetler, sivil toplum örgütleri ve diğer paydaşlarla çalışarak, cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsiz güç ilişkileri de dahil olmak üzere cinsiyete dayalı şiddetin temel nedenlerini ele almayı ve kadınları ve kız çocuklarını şiddetten koruyan politikaların ve mevzuatın geliştirilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır.

Özbekistan, 2019 yılında kız çocuklarına ve kadınlara yönelik şiddetin yasal tanımını benimseyerek cinsiyete dayalı şiddeti ele alma yönünde ilerleme kaydetti. Yasa, kadınlara ve kız çocuklara yönelik aile içi şiddet ve tacizi tanıyor, koruma ve engelleme tedbirleri, koruma emirleri ve sığınma evleri dahil olmak üzere belirliyor. Hükümet, cinsiyete dayalı şiddete etkili bir şekilde yanıt vermek için polis memurlarını, hakimleri ve diğer yetkilileri eğitti. Ayrıca, hükümet cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi konusunda ulusal bir eylem planı kabul etti, kadın haklarını desteklemek için Oliy Majlis Senatosu'na bağlı bir Cinsiyet Eşitliği Komisyonu kurdu ve kadınların siyasi ve ekonomik karar alma süreçlerine

katılımını destekledi. Bu ilerlemeye rağmen, Özbekistan’da cinsiyete dayalı şiddeti tam olarak ele almak için hala yapılması gereken işler var.

İlerleme kaydedilmesine rağmen, Özbekistan hala destek hizmetleri için sınırlı mevcut kaynaklar, kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığı hakkında veri eksikliği ve kadınlara yönelik şiddeti hoş gören veya mazur gören toplumsal tutumlar gibi zorluklarla karşı karşıyadır. Ancak, hükümetin bu zorlukları ele alma ve cinsiyet eşitliğini teşvik etme taahhüdü cesaret vericidir. Özbekistan’da cinsiyete dayalı şiddeti ele alma çabalarını izlemeye ve desteklemeye devam etmek önemlidir.

Oliy Majlis şimdi hukuk sisteminde aile içi şiddeti suç saymayı düşünüyor. Bu çalışma, BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi’nin Özbekistan Hükümeti’ne “Ceza Kanunu, İdari Suçlar Kanunu ve Kadınları Taciz ve Şiddetten Koruma Kanunu dahil olmak üzere mevcut mevzuatını, aile içi şiddetin özel olarak suç sayılmasını, resen kovuşturulabilmesini ve suçun ağırlığına uygun cezalarla cezalandırılmasını sağlamak için değiştirmesi” tavsiyesiyle uyumludur.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (CEDAW) Komitesi’nin 19 Numaralı Genel Tavsiye Kararı, aile içi şiddet vakalarında kadınlara yönelik şiddetin cinsiyete dayalı ayrımcılık oluşturduğunu ve bunun da Özbekistan Anayasası tarafından yasaklandığını teyit etmiştir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme’nin 35 Numaralı Genel Tavsiye Kararı (Özbekistan tarafından Temmuz 1995’te onaylanmıştır), şunları sağlamak için suç sayılmasını talep etmektedir: “Kadınlara karşı her alanda uygulanan cinsiyete dayalı her türlü şiddetin, fiziksel, cinsel veya psikolojik bütünlüklerinin ihlali anlamına gelen suç sayılması ve suçun ağırlığına uygun yasal yaptırımların ve medeni hukuk yollarının gecikmeden uygulanması veya güçlendirilmesi.”

Suçlulaştırma meseleleri

Uluslararası insan hakları antlaşmalarına ve anlaşmalarına saygı göstermenin yanı sıra, cinsiyete dayalı şiddeti suç saymak için birçok iyi neden vardır. Cinsiyete dayalı şiddeti suç saymak, potansiyel failer için caydırıcı olabilir ve mağdurlar için daha güçlü yasal korumalar sağlayabilir. Faileri eylemlerinden sorumlu tutarak, suç sayma, bu tür şiddetin kabul edilemez olduğu ve tolere edilmeyeceği mesajını verir. Ayrıca, mağdurlar için, daha fazla şiddeti önlemeye yardımcı olabilecek, uzaklaştırma emirleri ve diğer koruma emirleri gibi yasal korumalar da sağlayabilir.

Suçlulaştırma, aile içi şiddetin bağlam, sistemsel yapı, zorlayıcı kontrol, bu suçun nedenleri gibi tüm özelliklerini dikkate almayı sağlar. Bu, bu suçun ciddiyetini değerlendirmeyi ve şiddet kullanan kişi toplum için tehlikeli görüldüğünde onarıcı adaletin mi yoksa hapis cezasının mı uygulanacağını belirlemeyi sağlar.

Son olarak, suçlulaştırma, kurbanı suçlamaktan, faili eylemlerinden sorumlu tutmaya odaklanmayı değiştirmeye yardımcı olabilir. Bu, mağdurların ciddiye alınacaklarını ve

tacizcilerinin sorumlu tutulacağını bilerek öne çıkıp yardım istemelerini sağlayabilir ve bu da umarız toplumsal davranışta iki önemli değişime yol açar: şiddetin bir suç olduğunu anlamak ve bu tür suçlar hakkında konuşmanın doğru şey olduğunu fark etmek.

Cinsiyete dayalı şiddet, suç olarak cezalandırılması gereken insanlığa karşı bir beladır. Cezasızlık kültürü ve toplumdaki şiddetin normalleştirilmesi, Devletten net bir yanıt gerektirir. Özbekistan şu anda bu alandaki cezai hükümlerini gözden geçirirken, bu ülkenin kadınlarını ve çocuklarını korumak için harekete geçme zamanı geldi. Özbekistan'ın doğru olanı yapacağına inanıyoruz.

Link: <https://www.undp.org/uzbekistan/blog/gender-based-violence-does-not-go-away-its-own-now-time-act>